

УДК 37.01

Терлецька Л. М.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Стаття висвітлює актуальні питання навчання іноземних мов у педагогічних коледжах України. Метою дослідження було визначення особливостей процесу навчання іноземної мови в умовах гуманізації освітнього процесу. Наводиться теоретичний аналіз технологій навчання, в основу яких покладено інтерактивну та комунікативну методики. Ці методики дають можливість вирішити комунікативно-пізнавальні завдання засобами ініціативного спілкування, сприяють підвищенню ефективності навчання іноземних мов у педагогічному коледжі.

Ключові слова: навчання іноземних мов, педагогічний коледж, освітній процес, гуманізація, філологічна підготовка, технології навчання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави все актуальнішим для вищих навчальних закладів стає створення належних умов підготовки конкурентоспроможного фахівця, готового до майбутньої професійної діяльності. Про необхідність перегляду концептуальних засад вітчизняної освіти щодо питань навчання іноземних мов з метою піднесення її на рівень досягнень передових країн світу йдеться в Законах України "Про освіту" та "Про вищу освіту", у Державній програмі "Освіта. Україна XXI століття", Національній доктрині розвитку освіти України та інших нормативних документах.

Проблема змісту філологічної освіти знаходиться в центрі уваги сучасної педагогічної науки. Численні дослідження стосуються визначення принципів формування змісту освіти (С. І. Архангельський, Ю. К. Бабанський, С. У. Гончаренко, О. К. Корсакова, В. В. Краєвський, Е. Страчар та ін.); аналізу компонентів змісту навчання іноземної мови (О. Б. Бігич, І. Л. Бім, Н. Д. Гальскова, Г. Д. Климентенко, Б. А. Лапідус, С. Ю. Ніколаєва, В. М. Плахотник, Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, О. Я. Савченко, Т. Є. Сахарова, Е. І. Соловцова, О. В. Хоменко та ін.); визначення підходів до конструювання змісту навчальних програм і підручників (Ю. К. Бабанський, Н. П. Басай, І. Л. Бім, В. П. Беспалько, М. І. Бурда, Н. М. Буринська, Д. Д. Зуєв, В. В. Краєвський, І. Я. Лернер, В. М. Мадзігон, В. Г. Редько, О. Я. Савченко, Н. К. Скляренко, Н. Ф. Талізін, С. Г. Шаповаленко, Н. В. Ягельська та ін.).

Вивчення різних аспектів діяльності педагогічних коледжів дозволило визначити, що теорія і практика навчання іноземних мов у цих закладах не ставали предметом спеціального дослідження. Окрім того, спрямованість України на входження до європейського простору, вступ до Болонського процесу акцентують значущість навчання іноземних мов з використанням усіх ефективних теоретико-практичних напрацювань у цій сфері. У період трансформаційних змін суспільство прагне збільшення обсягу та ускладнення інформації, а отже збільшуються і вимоги суспільства до випускника педагогічного коледжу. Вимоги до фахівців підвищуються рік від року і включають не тільки високий рівень знань та умінь за фахом, але і володіння іноземною мовою як інструментом для здобуття нової інформації.

Мета статті – визначення особливостей процесу навчання іноземної мови у педагогічних коледжах України в умовах гуманізації освітнього процесу.

Результати теоретичного дослідження. У сучасній Україні система освіти безперервно розвивається, і для неї характерне постійне відновлення й саморозвиток. Необхідною складовою демократичного суспільства є спрямованість на гуманістичні цінності. Науковці, освітяни, представники громадськості все глибше усвідомлюють потребу у побудові єдиного освітнього та наукового простору без кордонів. Особлива увага приділяється вищій освіті, інтелектуальному потенціалу, що постійно зміцнюється і використовується в загальноєвропейському інтеграційному процесі для поширення знань з метою усвідомлення спільних цінностей [1, с. 5].

Вимоги часу й розпочата реформа системи освіти в Україні орієнтують викладачів на відмову від авторитарного стилю навчання на користь гуманістичного підходу, на застосування методів, які сприяють розвитку творчих засад особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування. Основним засобом людського спілкування є мова, а в багатомовному просторі – декілька мов. Ось чому вивчення іноземних мов набуває особливого статусу. Сучасний стан міжнародних зв'язків України у різних сферах життєдіяльності, вихід її у європейський та світовий простір, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії потребують певних змін та вдосконалень і у сфері освіти як важливого державному інституті, у тому числі й у галузі навчання іноземних мов. Сьогодні статус іноземної мови має тенденцію до постійного зростання. У світі вона все ширше набуває ролі засобу міжкультурного спілкування. Усе це зумовлює визначення основних

стратегічних напрямів удосконалення цілей, змісту, методів, прийомів і засобів навчання іноземної мови в умовах гуманізації освітнього процесу.

У структурі змісту філологічної підготовки у педагогічному коледжі слід виділити три рівні пізнавальної активності студентів:

1) репродуктивно-наслідувальна активність, за допомогою якої досвід структурування змісту філологічного матеріалу накопичується через досвід діяльності іншого. Генетично це найбільш рання й елементарна форма прояву творчої активності студента в навчально-пізнавальній діяльності. Оволодіння будь-якою складною формою засвоєння змісту філологічного матеріалу здійснюється студентом коледжу в процесі співробітництва з викладачем через реалізацію предметних дій, мовленнєвих форм, здатних до репродуктивної активності. При репродуктивному навчанні студент недостатньо проявляє рівень власної активності, що не дозволяє розвивати в нього ініціативу та творчі здібності.

2) пошуково-виконавча активність має більш високий рівень розвитку інтелекту студента педагогічного коледжу, оскільки він виступає виконавцем завдання, яке ставить викладач. Характер такого завдання є завершенням мисленнєвого процесу в навчальній діяльності.

3) рівень творчої активності студента педагогічного коледжу найбільш високий у структуруванні змісту філологічної підготовки. Показники творчої активності включають: новизну, оригінальність, відхід від шаблону, руйнування стереотипів тощо[3].

Викладач педагогічного коледжу не просто викладає філологічний матеріал, опитує, оцінює студентів, а включає їх у пізнавальний діалог із собою, спонукає до осмислення, збуджує думку й почуття, корегує сприйняття, спрямовує його на ефективне засвоєння філологічних знань.

У теорії навчання розроблені різні технології, побудовані на активізації пізнавальної діяльності студентів. На нашу думку, варто відзначити такі, що пройшли апробацію часом і сформувалися в певні системи:

- а) технологія проблемного навчання;
- б) технологія розвитку пізнавального інтересу в навчанні;
- в) технологія навчання на основі опорних сигналів;
- г) технологія розвитку способів розумових дій;
- д) технології евристичного (пошукового) навчання.

Усі ці технології мають різні процесуальні характеристики, структурні моделі управління пізнавальною діяльністю студентів, технологічні мікроструктури. У нашому дослідженні структура пізнавальної діяльності студентів – це компоненти, що утворюють систему дій викладача, спрямовану на стимуляцію пошукової активності майбутніх вчителів, інтенсифікацію пізнавальних процесів, необхідних для розв'язання змісту філологічних завдань.

Студенти педагогічного коледжу мають змогу отримувати нові знання та систематизувати вже вивчений матеріал, використовуючи комп'ютерні та інтерактивні технології. Таке навчання сприяє підвищенню самооцінки студента та рівня володіння іноземною мовою. Окрім того, на заняттях формується характерна тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, його наближення до реального процесу спілкування. У процесі навчання за комунікативним методом студенти набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно усі вправи та завдання повинні бути комунікативно спрямованими на отримання інформації, вибір та реакцію (information gap, choice, feedback). Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія студентів проходить за співучасті викладача в найрізноманітніших формах: парах, триадах, невеликих групах, з усією групою. Для досягнення комунікативної компетенції (комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань, умінь та навичок) викладач іноземної мови використовує новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Інноваційні методи навчання іноземних мов, що базуються на гуманістичному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумови для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Основними принципами сучасних методів є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на студента (learner-centered lessons), цілеспрямованість та змістовність занять, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук. Існують різні варіанти цього напрямку в сучасній методиці, які мають різні назви – "Whole Language Content Approach", "Cognitive Approach", "Content-Based ESL Program", "Cognitive Academic Language Approach", "Co-operative Learning", "Interactive training" [6]. Інтерактивний метод надає можливість вирішити комунікативно-пізнавальні задачі засобами іншомовного спілкування.

Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. Найвідоміші форми парної і групової роботи: внутрішні / зовнішні кола (inside /outside circles), мозковий шторм (brainstorm), читання зигзагом (jigsaw reading), обмін думками (think-pair-share), парні інтерв'ю (pair-interviews) та ін. Слід зазначити, що всі вищезгадані форми інтерактивного навчання ефективні у тому випадку, коли поставлена проблема попередньо обговорювалась на заняттях і студенти мають певний досвід виконання

таких вправ. Викладач також має враховувати той факт, що теми для обговорення не повинні мати обмежений характер. Однією з особливостей інтерактивних форм навчання є те, що вони мотивують студента не лише висловлювати власну точку зору, але й змінювати її під аргументованим впливом партнерів у процесі спілкування.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Виходячи з проблеми навчання іноземних мов у педагогічних коледжах в умовах гуманізації освітнього процесу, новітні методи навчання іноземних мов сприяють вирішенню проблем комунікативного, пізнавального та виховного характеру. Вивчення і застосування на практиці інноваційних методологічних підходів надають можливість викладачам іноземної мови впровадити та удосконалити нові методи роботи, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань студентів. Методи навчання іноземних мов, що ґрунтуються на гуманістичному підході, допомагають розкрити творчий потенціал студентів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу, формуванню майбутніх свідомих патріотів своєї країни, толерантних громадян світу.

Для подальшого дослідження необхідно вивчити та проаналізувати стан підготовки викладачів іноземних мов до професійної діяльності, обґрунтувати етапи розвитку теорії і практики навчання іноземних мов у педагогічних коледжах та охарактеризувати їх особливості.

Використані джерела

1. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 3-8.
2. Біляєв Б.В. Нариси з психології навчання іноземним мовам / Б. В. Біляєв. – К., 1992. – 234 с.
3. Гембарук А.С. До проблеми укладання навчальної програми з іноземної мови для педагогічних навчальних закладів та її рівні акредитації (педагогічних училищ і коледжів) / А.С. Гембарук // Зб. наук. пр. – К., 2002. – С. 41-47.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
5. Jack C. Richards Approaches and Methods in Language Teaching / Jack C. Richards, Theodore S. Rodgers. – Cambridge University Press, 2011. – 270 p.

Terletska L.

TEACHING FOREIGN LANGUAGES AT PEDAGOGICAL COLLEGES OF UKRAINE IN CONDITIONS OF HUMANIZING OF EDUCATIONAL PROCESS

The article lights up with questions of teaching foreign languages at pedagogical colleges of Ukraine. A research purpose was to define the features of process of teaching foreign language in conditions of humanizing of educational process. The development of philological skills of students is based on cognitive activity which describes the forms and methods of educational process. The theoretical analysis of technologies of language teaching includes interactive and communicative methods.

Although considerable amount of research has been devoted to the most famous forms of pair and group activity for the students of pedagogical colleges, few attempts has been made to investigate features of interactive forms. It's a possibility not only to express the own point of view but also to change it under the argued influence of partners in the process of intercourse.

Coming from the problem of studies of foreign languages in pedagogical colleges in the conditions of humanizing of educational process, the newest methods of studies of foreign languages assist the decision of problems of communicative, cognitive and educator character. A study and an application in practice of innovative methodological approaches give the possibility for the teachers of foreign languages to inculcate and improve methods of work, to promote efficiency of educational process and students' level of knowledge.

For further research it is necessary to learn and analysis the state of preparation of teachers of foreign languages for professional activity, to learn the stages of development of theory and practice of studies of foreign languages in pedagogical colleges of Ukraine and describe their features. It's important to analysis changes which have happened in education of Ukraine especially changes that are connected with teaching and learning foreign languages during the period of independence.

Key words: *teaching foreign languages, pedagogical college, educational process, humanizing, philological preparation, technologies of studies.*

Стаття надійшла до редакції 13.10.2014